

Raport referencyjny do modułu/przedmiotu:

Aksjo-normatywne podstawy i przejawy świadomości ekologicznej

Opracowała:
dr Katarzyna Ponikowska-Cichoń

Katowice 2015

UNIwersYTET ŚLĄSKI w Katowicach
ul. Bankowa 12, 40-007 Katowice
www.us.edu.pl

POLITECHNIKA ŚLĄSKA, Wydział Elektryczny
ul. Bolesława Krzywoustego 2, 44-100 Gliwice
www.elekr.polsl.pl

Wstęp

Warunkiem wykształcenia się postaw prosumenckich w społeczeństwie jest rozwój świadomości jednostek i grup dotyczących czynników kształtujących i warunkujących ich relacje ze środowiskiem społecznym i naturalnym.

Treść merytoryczna

Pojęcie świadomości ekologicznej jest dość wieloznaczne. Składa się na nie całość społecznych poglądów, opinii i ocen, a także powiązanych z nimi społecznych wartości i norm, wzorów zachowań związanych ze stosunkiem człowieka do otoczenia przyrodniczego¹

Kształt świadomości ekologicznej społeczności czy jednostek zależy zatem od paradygmatu dominującego w ich sposobie rozumowania i postrzegania świata. Zróżnicowanie kulturowe, w szerokim znaczeniu, stanowi podstawę rozmaitych strategii myślenia o relacji między człowiekiem a naturą oraz wynikających z nich dominujących, pożądaných czy też uznawanych za realizację sukcesu życiowego stylów życia. W tym ujęciu konsumpcja, a szczególnie jej rozbuchana forma, stawiana jest niejednokrotnie w sprzeczności z tym co rozumiane jest jako ekologiczne czyli przyjazne środowisku. Dlatego też, by zrozumieć i uzasadnić stan świadomości ekologicznej danego społeczeństwa należy dogłębnie zanalizować jej podstawy kulturowe, a także zidentyfikować i osadzić w kontekście kulturowym jej manifestacje. Relacje między jednostką, społeczeństwem i naturą są niejednokrotnie legitymizowane przez różne formy instytucjonalne zarówno na poziomie lokalnym, państwowym czy globalnym, przyjmując czasami formę wzmacniającą postawy środowiskowe, często jednak utrudniające ich realizację.

Treści merytoryczne zajęć będą odnosiły się do następujących zagadnień:

1. Definicja, wymiary i wskaźniki świadomości ekologicznej
2. Zróżnicowanie kulturowe i społeczne podstaw oraz źródeł świadomości ekologicznej
3. Wątki dotyczące kwestii kształtowania świadomości ekologicznej w programach (strategiach, statutach) instytucji, organizacji, wspólnot i innych form organizacyjnych życia publicznego na poziomie od poziomu lokalnego do globalnego
4. Analiza sformalizowanych i niesformalizowanych form kształtowania i przejawów świadomości i postaw ekologicznych
5. Analiza raportów z badań dotyczących świadomości ekologicznej
6. Przeprowadzanie badań i raportowanie na temat poziomu świadomości ekologicznej
7. Przygotowanie i analiza projektu dotyczącego kształtowania świadomości ekologicznej wybranej grupy społecznej

Opis uzyskanych kompetencji w ramach przedmiotu

W toku prowadzonych zajęć studenci zdobędą wiedzę dotyczącą podstawowych koncepcji związanych ze świadomością społeczną oraz kształtujących ją różnorodnych

¹ Wódz J., *Świadomość ekologiczna mieszkańców Górnego Śląska – postawienie problemu*. W: „Problemy świadomości ekologicznej (refleksje metodologiczne związane z badaniami świadomości ekologicznej mieszkańców Górnego Śląska)”, red. J. Wódz, Śląski Instytut Naukowy, Katowice 1990

wymiarów systemów aksjo-normatywnych. Ze względu na heterogeniczny charakter zglobalizowanego świata przekazane zostaną im informacje na temat rozmaitych wskaźników świadczących o określonym poziomie i głębi świadomości obywateli, zarówno tych, którzy przyjmują, jak i tych, którym obce są postawy prosumenckie. Tych pierwszych można zaliczyć do grupy osób, wśród których wykształcona została świadomość ekologiczna na poziomie pożądanym z perspektywy zrównoważonego rozwoju. Studenci na podstawie zdobytej wiedzy będą potrafili zidentyfikować oraz opisać różne formy tego typu świadomości, ukształtowane w zależności od dominującego w danej grupie lub kulturze systemu norm i wartości. W tym celu studenci zostaną zaznajomieni między innymi z narzędziami wykorzystywanymi do badania świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz posiadają kompetencje związane z ich użyciem. Po odbyciu kursu studenci będą także potrafili interpretować dane zwarte w raportach ze zrealizowanych już badań, a także przygotowywać te, oparte na badaniach własnych.

Na podstawie wiedzy dotyczącej uwarunkowań wpływających na formowanie świadomości ekologicznej słuchacze posiadają umiejętności tworzenia programów służących do kształtowania świadomości prosumenckiej zarówno na poziomie jednostkowym, jak i instytucjonalnym. Będą posiadali kompetencje społeczne potrzebne do osadzenia ich w środowiskowej polityce państwa wynikającej z założeń zrównoważonego rozwoju, do którego zasad znajdują się odwołania w Konstytucji RP.

Uczestnictwo w zajęciach sprawi, iż studenci nabędą lub pogłębią swoje kompetencje społeczne w formowaniu oraz pogłębianiu świadomości prosumenckich, wykazując gotowość do aktywnej postawy wobec tworzenia i implementowania postaw proekologicznych.

Literatura:

Literatura obowiązkowa:

1. Macnaghten P., Urry P.: Nowe myślenie o przyrodzie i społeczeństwie, Scholar, Warszawa 2005
2. Rydz E., Kowalak A. (red.): Świadomość ekologiczna a rozwój regionalny w Europie Środkowo-Wschodniej, Wyd. Naukowe Akad. Pomorskiej, Słupsk 2008
3. Misiólek A. (red.): Kształtowanie świadomości ekologicznej i edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska : materiały V konferencji naukowej Śląskie Seminarium Ochrony Środowiska, Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji, Bytom 2004
4. Szostek M.: Świadomość ekologiczna społeczeństwa polskiego, www.academia.edu
5. Raporty Instytutu na rzecz Ekorozwoju dostępne na stronie: <http://www.ine-isd.org.pl>:
 - o Badanie Świadomości ekologicznej Polaków 2010 ze szczególnym uwzględnieniem energetyki przyjaznej środowisku
 - o Świadomość ekologiczna Polaków - raport 2009 r.
 - o Polacy w zwierciadle ekologicznym - raport 2008 r.
 - o Rola organizacji pozarządowych w kształtowaniu proekologicznych wzorców konsumpcji
6. Badanie świadomości i zachowań ekologicznych mieszkańców Polski (badania treckingowe) 2011-2014, dostępne na stronie: www.mos.gov.pl

Literatura uzupełniająca:

1. Papuziński A.: Świadomość ekologiczna w świetle teorii i praktyki (Zarys politologicznego modelu świadomości ekologicznej). W: Problemy Ekorozwoju 2006, vol. 1, nr 1
2. Kulik R.: Trening ekologiczny w kształtowaniu postaw prośrodowiskowych, Wyd. UŚ, Katowice 2001
3. Gottlieb R.S. (red.): The Oxford Handbook of Religion and Ecology, , Oxford University Press, Oxford 2006
4. Pilgrim S., Pretty J. (red.): Nature and Culture. Rebuilding Lost Connections, Routledge, London-New York 2013